

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות

בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת קדושים

ירושלים עיה"ק תובכ"א

תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת קדושים

'קדושים תהיו' / עבודת הקדושה / זחירות מ'הרגל' /
'לשמוור על צלם 'אדם'

מפתח העניינים

פרשת קדושים - 'רוב גופי תורה תלויים בה' / 'קדושים תהיו' / דברי הרמב"ן
בביאור מצות 'קדושים תהיו' / שלא יהיה נבל ברשות התורה / קדושים תהיו
- פרושים תהיו אפילו מהמותר לכם / מגדולי ישראל רבים שהגיעו לפרישות
מהחומרות לגמרי / ה'רחוב' - שדה מוקשים! / שלא תהיה היציאה לרשות
הרבים כדבר המותר לכתחילה / 'נאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך' /
חובה זו מוטלת על כל אחד ואחד / בעבודת הקדושה 'תחילתו עבודה וסופו
גמול', תחילתו השתדלות וסופו מתנה' / אם אדם לא יקדש עצמו בעולם הזה
- אין לו מה לעשות בעולם הבא! / 'אין לך דבר חוצץ בפני התאווה כעצימת
העניים' / מחשבה דוחה מחשבה / לקדש תחילה את הראש / לברוח מהנסיון /
מעשה דחויים בן דן / מה הטעם ששאר האחים לא הרגו את עשו? / כוחו של
'הרגל' / לשמוור על צלם 'אדם' / מעשה בזה על בעל החידושי הרי"ם

מפתח חידו"ת

- א. בענין לא תעמוד על דם רעך .....
- ב. בענין לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך .....
- ג. בענין בעל לשון הרע אם יקום לתחיית המתים .....

חוברת זו והלימוד בה יוצאת לאור על ידי החפץ בעילום שמו, לפרנסה ובריאות השלימות בגוף ובנפש בגו"ר, הצלחה ברכה ונשיאת חן, לו ולכל משפחתו, אריוש"ט, הרחבת הדעת ומנוחת הנפש, וללמוד תורה הקדושה מתוך שלוות ומנוחת הנפש כמ"ש והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ויחד לבבינו לאהבה וליראה את שמך, אכי"ר

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

אי"ה החל מהשבועות הקרובים
תהיה אפשרות לקבל את
החוברות "מגיד דבריו ליעקב"
בדואר עד הבית
ניתן ליצור קשר בפלאפון
מספר 0527622629

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולחוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

'קדושים תהיו' / עבודת הקדושה / זחירות מ'הרגל' / לשמור על צלם 'אדם'

פרשת קדושים - 'רוב גופי תורה תלויים בה'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום להתבונן מענייני הפרשה וענייני הזמן. פרשת השבוע פרשת קדושים, והיא פרשה חשובה כידוע וכמפורסם, היא לא פרשה כל כך גדולה אבל יש בה חמישים ואחת מצוות (מתוך תרי"ג מצוות), ורוב גופי תורה תלויים בה, וכמו שרש"י מביא דברי רבותינו (תורת כהנים ר"פ קדושים, ויקרא רבה פר' כד ס' ה) שדורשים את הפסוק בתחילת הפרשה 'דבר על כל עדת בני ישראל' (ויקרא יט ב), ורבותינו שאלו על השינוי בפסוק הזה מכל שאר מקומות בכל התורה כולה, שהפסוק אומר 'אל כל עדת בני ישראל', ובכל התורה נאמר 'דבר אל בני ישראל' וכיוצא בזה, אבל לא נאמר אל 'כל' עדת בני ישראל, במה נשתנתה פרשה זו מכל שאר פרשיות שבתורה? אומר רש"י בשם רבותינו בתורת כהנים "מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויים בה". בגלל שבפרשה הזו רוב גופי תורה תלויים בה, נתבקשו כל הקהל לבוא ולהיאסף לשמוע ולהטות אוזן.

'קדושים תהיו'

והצווי הראשון שציוותה התורה, ו'אמרת אליהם קדושים תהיו' (ויקרא שם). מה הכוונה 'קדושים תהיו'? מפרש רש"י בשם רבותינו בתורת כהנים (שם): 'הוו פרושין מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה'. (כך רש"י לומד בדעת רבותינו בתורת כהנים). הצווי של 'קדושים תהיו', הוא צווי להיות פרוש מכל חשש ומכל 'סרך' של 'עריות', להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ומן

הדומה לדומה (אבות דרבי נתן פ"ב, חולין מד: וכירסת חז"ל במדרש במדבר רבה פר' י ס"ח), מכל מה ששייך לענין של 'עריות' - תתרחק. להתרחק מהעבירה. עם 'גדרים' ועם 'סייגים'. [ובפרט - כך לימדו אותנו רבותינו הקדמונים, רבינו יונה (שערי תשובה ש"א ס"ג) ועוד - אם אדם חלילה נכשל בעבירה, יש לו משיכה לעבור עבירה, הוא חייב לגדור לעצמו גדרים וסייגים ולעמוד בהם].

דברי הרמב"ן בביאור מצות 'קדושים תהיו'

אבל רבינו הרמב"ן ע"ה מפרש באופן אחר מה הביאור בצווי של התורה 'קדושים תהיו', ונקריא קצת את לשונו הקדושה הידועה והמפורסמת. תחילה הוא מביא דברי רש"י שהכוונה היא להיות פרושים מהעריות, ועל זה מוסיף הרמב"ן: **"אבל בתורת כהנים ראיתי סתם"**, רבותינו בתורת כהנים לא ביארו בהדיא כמו שרש"י מפרש, אלא סתם אמרו, **"פרושים תהיו"**, זה מה שחז"ל אמרו, אבל לא נתבאר שהכוונה דוקא לגבי איסורי 'עריות'. **"וכן שנו שם"**, בתורת כהנים (שמיני פ"ב ס"ג), **"והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני"** (ויקרא יא מד), **כשם שאני קדוש - כך אתם תהיו קדושים. כשם שאני פרוש - כך אתם תהיו פרושים"**. ומה הביאור בזה, מה זה מתבטא להיות 'קדוש'? יש לנו מצוה להיות קדושים, אבל במה זה מתבטא?

שלא יהיה נבל ברשות התורה

וכאן מלמד אותנו הרמב"ן ע"ה יסוד גדול, **"ולפי דעתי אין הפרישות הזו לפרוש מן העריות כדברי הרב"**, כדברי רש"י שהזכרנו, **"אבל הפרישות היא המוזכרת בכל מקום בתלמוד שבעליה נקראים פרושים. והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים אסורים"**, אבל למרות

שהתורה אסרה כל מיני סוגי 'אכילה', (יש איסורים מצד ה'צומח' כגון 'טבל' או 'ערלה', או איסור מצד ה'חי' אם זה חיות אסורות או 'תולעים' וכיוצא בזה), אבל התירה התורה אכילת בשר ויין, כנגד כל איסור, התורה התירה, אסרה 'עריות', 'והתירה הביאה איש באשתו', אסרה במאכלות אסורות, התירה "אכילת הבשר והיין", אם זה 'כשר' התורה מתירה לאכול, אם ה'יין' נעשה על ידי ענבים שהפרישו מהם 'תרומות ומעשרות', ואין חשש של 'ערלה' ושל שאר איסורי 'יין נסך', מותר לשתות יין, לא הגבילה זאת התורה. 'נזיר' אסור לו לשתות יין, אבל אני אדם רגיל. "אם כן ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזימת אשתו או נשיו הרבות", להיות שטוף בתאוות, "ולחיות בסובאי יין בזוללי בשר למו", הוא יאמר לך: 'התורה לא אסרה את זה, התורה אמרה שצריך להיות כשר, והבשר הזה בתכלית הכשרות', (אני ה'שוחט' ואני ה'בהמה'...). ואם כך, 'הותרה הרצועה', אדם יאכל וישתה, ויאמר לך: 'תראה לי היכן כתוב בתורה שאסור?!...!'. כאילו על מה שכתוב הוא משגיח.. זה רק טענה בעלמא. (כשמראים לו מה שכתוב, אומר לך 'אצלי זה לא כתוב..'). "וידבר כרצונו בכל הנבלות", הוא יעשה ככל העולה על רוחו, "שלא הוזכר איסור זה בתורה", הוא יהיה שטוף בכל התאוות והתועבות, ויטען לך 'איזה איסור יש בזה?', "והנה יהיה נבל ברשות התורה", הרי שאדם כזה הוא 'נבל' אבל הוא 'ברשות התורה', אין לך טענה כנגדו.

קדושים תהיו - פרושים תהיו אפילו מהמותר לכם

ועל זה בא הצווי בפרשה שלנו, 'קדושים תהיו', 'לפיכך בא הכתוב, אחרי שפרט האיסורים שאסר אותם לגמרי, וציוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות', ימעט בכל הדברים, רק מה שצריך למצוה יעשה. "ימעט במשגל, כענין שאמרו (ברכות כב.). שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין, ולא ימשש אלא כפי הצריך בקיום המצוה ממנו.

ויקדש עצמו מן היין במיעוטו, כמו שקרא הכתוב הנזיר קדוש (במדבר ו ה), ויזכור הרעות הנזכרות ממנו בתורה בנה ובלוט". מי שרגיל בשתיית יין יודע.. כל הקלקולים באים מהיין. הרבה תועבות וכו'. (ויש לנו בזה כלל גדול 'משקה עושה כלי ראשון', פירוש, כל 'כוסית' ו'כוסית' ששותה אומר לך 'זה רק הראשון..', עד שהוא מסיים 'חבית'.. ומגיע להרבה קלקולים). אמנם כיום כמדומני שזה לא כל כך שכיח הענין הזה שאדם נופל לשכרות, כדי שנרעיש על זה, אבל צריך להיזהר בזה. תשתה מה שצריך, לא יותר. זה נקרא 'פרישות', זה נקרא 'קדושה'. שאפילו ממה שמותר לו לקחת - הוא לא לוקח 'מלא חפניים', אלא לפי מה שהוא צריך. "וכן פריש עצמו מן הטומאה.. וגם ישמור פיו ולשונו מהתגאל בריבוי האכילה הגסה ומן הדיבור הנמאס.. ויקדש עצמו בזה עד שיגיע לפרישות..".

מגדולי ישראל רבים שהגיעו לפרישות מהחומרות לגמרי ובאמת היו רבים מגדולי ישראל שזיככו את עצמם, ונתעלו לקדושה עצמית ולמדרגת מלאכים בהיותם חיים כאן בעולם הזה. כל כולו קודש קדשים לה' יתברך. מופקע לגמרי מענייני ה'חומר'. והרבה

א. נר שנעשה בו חילול שבת אינו מאיר בשבילו כלל

מספרים על האדמו"ר מצארנוביל זצ"ל (כמדומני) שהזמינו אותו בשבת לאיזה מקום, אמר להם: 'אני אבוא בתנאי שתכינו נר גדול שיהיה דולק עד הבוקר'. כי כל היה דרכו בחצי הלילה בליל שבת לקום וללמוד שיר השירים זמירות והודאות, וזהו וגמרא ועוד. והסכימו לזה. וכך היה, הכינו לו נר שעוה גדול ועבה שידלק עד אשמורת הבוקר. בחצי הלילה אחרי שישן קצת, קם, וראו אותו שהוא ממש מגשש כעיוור באפילה.. לא יודע היכן ה'פתח' וה'ציאה', והולך ומגשש לאט לאט, כאילו חושך ואפילה. ובאמת כל הבית דולק באור יקרות. ניגשו אליו, ומיד כששמע אותם, התרעם עליהם, אמר להם: 'לא אמרתי לכם

עובדות ומעשים יש על גדולי ישראל שכל המהות שלהם הייתה רק רוחנית בלבד.

ה'רחוב' - שדה מוקשים!

שאני מבקש שיהיה נר דולק?! אמרו לו: 'במחילה מכבוד הרב, אבל הנר דולק...'. ('מכת חושך'?!...). התפלל, אמר להם: 'אני לא רואה כלום!'. הלכו חקרו דרשו וביררו ונתברר שבזמן שהיה ישן, נכבה הנר, והגוי שהיה שם הדליק אותו מחדש. ואדם שהוא קדוש, זה נקרא אצלו ליהנות ממלאכת שבת. זה לא נקרא 'נר ששבת ממלאכת עבירה' (ברכות נג ר"א), ולכן אצלו זה לא היה 'מאיר' אלא היה עדיין 'חושך' ו'אפילה'. אבל אצל אחרים זה היה 'אור גדול'.

ב. בגד של יום חול ביטל לו את קדושת השבת

ראיתי מעשה נפלא על גדול אחד בחו"ל שביליל שבת אחרי שטבל במקוה והתפלל, באמצע השיעור שמוסר לפני כל התלמידים בליל שבת אחרי הסעודה, שמעו אותו נאנח מעומק הלב 'אנחה גדולה ומרה', שאלו אותו: 'כבוד הרב, שבת היא מלזעוק', מפני מה הרב כל כך נאנח?!', אמר להם: 'השבת הזו נשתנתה עלי לרעה מכל השבתות כולם (ל"א), כי כאשר באה שבת קודש, אני מרגיש קדושת שבת בכל רמ"ח איבריי, בכל גופי, והיום ברגל שמאל שלי אני לא מרגיש את קדושת השבת. כנראה נכשלתי באיזה קלקול שבגללו אני לא מרגיש את קדושת השבת'. (וע"ע דברי ספר החיים לאחי מהר"ל, ספר פרנסה וכלכלה פרק ו' עמוד קה, ולהחיי אדם בס' זכרו תורת משה).

עמד ה'שמש' ואמר: 'כבוד הרב, אני אשם, אני הלכתי איתך היום למקוה שתטבול לכבוד שבת קודש, ואחרי שירדת לטבול במקוה, אני החזקתי את הבגדים שלך, והגרביים נפלו לי מן היד, ואחת מהם נרטבה, ולכן החזרתי לך גרב אחת של חול, ובגלל זה אתה לא מרגיש קדושת השבת ברגל שמאל, כי לבשת הגרב של יום חול ברגל שמאל'. (וע"ע שבת קיג. וכפ' החיים סי' רסב ס"ק כד, ומעשה רב להגר"א סי' קמז).

ימי הקיץ מתקרבים. וצריכים לדעת: 'קיץ' זה 'סכנת נפשות'! אדם שהולך ברחוב צריך לדעת כי ה'רחוב' זה 'שדה מוקשים' (בר מינן). כל מיני מכשולים מצויים שם. והאדם צריך להשגיח ולפקח ולהיזהר ולהישמר בצווי התורה 'קדושים תהיו'.

שלא תהיה היציאה לרשות הרבים כדבר המותר לכתחילה **שמעתי** מרבתי יסוד גדול: לפני שאדם יוצא מפתח ביתו, מפתח הישיבה, צריך לשאול את עצמו: 'האם אני חייב לצאת או לא? מותר לי או אסור לי לצאת?'. שלא תהיה כל יציאה שיוצא מביתו 'דרך היתר'. אתה צריך לבדוק האם ה'שולחן ערוך' מתיר את ה'יציאה' הזו לרחוב, או לא. ואם תמצא לומר שאתה צריך ללכת - האם אתה לא יכול לחפש רחוב יותר נקי?! תעשה קצת 'איגוף' ו'סיבוב' ותאריך את הדרך בכמה צעדים יותר (תקבל על זה גם 'שכר פסיעות'). אבל לא ללכת 'ברחובה של עיר'. במקומות שהם 'נגועים' ב'ארבעה מראות נגעים'.. אחר כך הוא נכשל, אומר לך 'אני אנוס..', 'הנאה הבאה לאדם שלא בטובתו'.. (ע"פ פסחים כו.) אם היו אומרים לו ללכת ב'שדה מוקשים' ל'אונסו' ו'להנאתו', וכי היה הולך?!... היו צריכים לגרור אותו בעל כרחו.. זה סכנת נפשות! הדברים הללו חמורים. 'גופי תורה', זה לא 'חסידות'. לאוין דאורייתא שאנחנו אומרים אותם פעמיים ביום ב'שמע ישראל': 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם' (במדבר טו לט). וצריך להשגיח בזה הרבה. קשה - תתגבר. תשתדל יותר, ותתפלל ותבקש על זה.

'נאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך'

אם אדם היה יודע שיקבל שכר גדול מיד 'על המקום' בכל התגברות והתגברות שמתגבר על 'צרו, היה עובר את כל הקשיים שבעולם. 'נאמן בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך' (אבות פ"ב משנה יד ומשנה

טז). לא יקפח שכרך. אדרבא, 'לפום צערא אגרא' (אבות ספ"ה). אם קשה צריך להשתדל ככל יכולתך. לכל הפחות תצמצם. שלא יסתובב כל היום ח"ו.. עדיף שיישאר בביתו וילך לישון, כמו שהמשנה אומרת 'טוב להם וטוב לעולם' (סנהדרין עא סע"ב). אבל לא שישתובב 'ברחובה של עיר' בלי חשבון ובלי בדיקה אם יש בזה צורך אמיתי.

חובה זו מוטלת על כל אחד ואחד

צריכים להשגיח ולהיזהר מהדברים הללו, מעניינים של 'קדושה'. אדם מצווה בזה 'קדושים תהיו'. זה לא ל'חסידים' ואנשים מסויימים, 'שכבה' מסויימת מכלל ישראל. לא כך. אלא חובה המוטלת על כל אחד ואחד, כל יהודי באשר הוא, מחוייב בזה.

בעבודת הקדושה 'תחילתו עבודה וסופו גמול, תחילתו השתדלות וסופו מתנה'

הגאון 'פלא יועץ' (ערך קדושה), מדבר על העניינים הללו של 'קדושים תהיו', ואני רוצה להקריא קצת מדבריו הקדושים. "אדם מקדש את עצמו מלמטה - מקדשים אותו מלמעלה. מקדש עצמו מעט - מקדשים אותו הרבה. מקדש עצמו בעולם הזה - מקדשים אותו לעולם הבא. כך אמרו רבותינו ז"ל" (יומא לט). וזה כלל גדול בתורה. לימד אותנו רבינו הרמח"ל זצ"ל בספרו מסילת ישרים (ר"פ כו), על עבודת הקדושה, 'תחילתו עבודה וסופו גמול. תחילתו השתדלות - וסופו מתנה'. ה' יתברך מחכה לראות אם אתה 'רוצה' באמת. אם אתה מתייגע ומתאמץ. כמה זה איכפת ויקר לך. כמה אתה משקיע בזה. ואם באמת אתה רוצה ועובד - תקבל. זה הכוונה 'מקדש את עצמו מלמטה - מקדשים אותו מלמעלה'. מועילים לו ועוזרים לו. אבל צריך שהוא

יקדש את עצמו. שהוא ישתדל. שהוא ירצה. זה התנאי, שאתה תבוא ותתחיל. ועל ידי זה אפשר להגיע למדרגות רבות רמות ונשאות. גם בדורנו, למרות כל הקשיים שיש, כאשר רואים בשמים אדם שנלחם ורוצה ולא מוותר ליצרו, הוא זוכה להרבה עזרה. [אדרבא, בדורנו אין רבים שיבקשו 'סייעתא דשמיא', רק תבקש - ותקבל. וראה בהרחבה בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ד (פרשת ויצא תשע"ט, עמוד טו). ע"ש].

אם אדם לא יקדש עצמו בעולם הזה - אין לו מה לעשות בעולם הבא!
וצריך לדעת: אם אדם לא יקדש את עצמו בעולם הזה - הרי שבעולם הבא לא יהיה לו מה לעשות שם! כי אין לו את ה'כלים' לקנות ולקבל בשביל ליהנות מהעולם הבא. הוא לא יטעם 'טעם' של 'עולם הבא'. הוא 'החמיץ' את ההזדמנות לקנות את ה'כלים' הללו בעולם הזה. לכן צריך להשתדל בזה ככל יכולתו.

'אין לך דבר חוצץ בפני התאווה כעצימת העיניים'
ובמה זה תלוי? אומר ה'פלא יועץ', "והנה קדושת האדם תלוי בשמירה מכל חטא, במחשבה, בדיבור, ובמעשה". אלה הם החזיתות שאדם צריך להשתדל בהם לקדש את עצמו מלמטה כדי שיקדשו אותו מלמעלה. "ובפרט במקום שאתה מוצא גדר ערוה - אתה מוצא קדושה", והוא כלשון רש"י מדברי רבותינו (שהזכרנו בתחילת הדברים). "וגדר ערוה היינו שיחא עוצם עיניו מראות ברע". לשון הקדמונים: "אין לך דבר חוצץ מפני התאווה כעצימת העיניים", כמו שרבינו יונה מביא בספר היראה (וכ"ה בספר חסידים סי' ט ועוד).

מחשבה דוחה מחשבה

לשון הרמב"ם (סוף הל' איסורי ביאה): **"אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה"**. כשלבנו פנוי, יש ליצר הרע מקום לשכון, והוא נכנס לשם. אבל בשעה שלבו טרוד ויגע וחושב בדברי חכמה, אין לו ליצר הרע מה לעשות שם. אם אתה רוצה להסיח דעתך, תחשוב על דברי תורה. כי 'מחשבה' - דוחה 'מחשבה'. אין אדם יכול לחשוב שתי מחשבות ברגע אחד כידוע. (תנסו ותראו. אי אפשר לחשוב שתי מחשבות ברגע אחד. וגם אי אפשר שאדם ישב 'שניה' אחת בלא מחשבה. אפילו אם נדמה לו לאדם שהוא 'לא חושב', פירושו שהוא 'חושב' לא לחשוב.. אבל לא שהוא 'לא חושב' באמת..). הואיל וכך, צריך האדם לחשוב מחשבות טובות, וזה ידחה 'מחשבות זרות' והרהורים רעים. לפעמים ה'יצר' תוקף את האדם, וקשה לנצח אותו. אם ילחם איתו מלחמה חזיתית - יפסיד. צריך להיות פיקח. צריך 'לעקוף' את ה'מלחמה' (וע' בדברי הגר"ח מוואליזין וצ"ל בספר כתר ראש).

לקדש תחילה את הראש

מוסיף ה'פלא יועץ', **"וירחק מלבו מחשבות זרות והרהורים רעים, וכיון שמקדש עיניו ולבו שהם תרי סרסורי דעבירה, ממילא יזכה לסדר קדושה ויתקדש כל גופו"**. דבר ראשון, לקדש את ה'ראש'. לכבד

ג. **'מחשבות זרות'**

'מחשבות זרות' היינו כפשטו, שהם מחשבות 'זרות'. וכמו שסיפרו שנכנס יהודי אחד אצל הגאון בעל ה'אבני נזר' וצ"ל, ואמר לו: 'כבוד הרב, יש לי מחשבות זרות, מה אעשה?!'. אמר לו ה'אבני נזר': 'במחילה, זה לא מחשבות 'זרות', זה מחשבות 'שלך'. על זה אתה חושב!'. 'מחשבות זרות' זה מחשבות שאתה לא חושב עליהם, והם קופצים ובאים לאדם, הם 'זרים' אצלו, אבל לא מה שהוא חושב כל הזמן חלילה וחס.

ולחשיב את ה'ראש'. ועל ידי זה יבוא לקדש כל גופו. ועל כן צריך זהירות מכופלת לא לתת את ה'ראש', את ה'מחשבה' ליצר (ח"ו).⁷

לברוח מהנסיון

ויסוד גדול במלחמת היצר, בכלל ובפרט בעניינים הללו, לברוח מהעבירה ומהנסיון. לא להתווכח עם היצר' אם זה 'מותר' או 'אסור'. כי תמיד יהיה לו תירוצים. שמעתי מאחד מרבתי, כך תמיד הוה 'מרגלא בפומיה': יצר הרע יש לו 'ש"ס' משלו, יש לו 'תלמוד' משלו, יש לו 'מסכת קושיות', ו'מסכת תירוצים', ו'מסכת בלבולים',

ד. אצל היהודים העיקר הוא הראש

מספרים על הגאון בעל 'בית אפרים' זצ"ל (היה גאון מפורסם), שפגש בו גוי אחד ב'שוק', אמר לו: 'אני רואה שאתה חכם גדול, יש לי שאלה גדולה לשאול אותך. אני רואה אתכם איך שאתם מתלבשים בשבת, העיקר שאתם מקפידים עליו זה על ה'כובע' שיהיה כובע א' א', מזנבות שועלים, ומשלמים על זה טבין ותקילין, כדי שיהיה חשוב ביותר. ואילו אצלנו הגויים, אני קונה חליפה מפוארת, את כל הכסף אני מוציא על החליפה שתהיה לתפארת ממש, אבל אצלכם פחות מקפידים על זה, הדגש הוא על ה'כובע'. מה הטעם בזה?!'. ענה לו ה'בית אפרים': 'אצלכם העיקר זה ה'גוף', ואתה מכבד ומלביש אותו, אבל אצלנו העיקר זה ה'ראש', ולכן אני מכבד את ה'ראש' שלי ואני נותן לו את ה'כובע' החשוב והמפואר ביותר'.

ה. אומרים על גדול אחד, שכאשר היו מתפללים אצלו ולובשים את החגורה, הוא היה אומר תמיד, שצריך כמה שיותר להוריד את החגורה למטה, לא לקשור למעלה, כדי שישמש כחציצה בין לבו של האדם לערוה, וכמה שיותר למטה, כדי שיהיה הכל בקדושה. והוא הביא ראיה: הערבי היכן הוא קושר את החגורה שלו? על הראש, כי כל כולו מונח שם..

'ומסכת טעויות', 'ומסכת פיתויים', והוא בקי בש"ס הזה היטב הדק. ב'טענות' - לא תצליחו כנגדו. תמיד הוא ימצא 'תירוץ' ו'מהלך' ליישב ולהסביר. צריך להכות אותו על קדקודו מיד בהתחלה. כי בוויכוחים לא תצליח כנגדו. הוא זקן וכסיל, אבל חכם גדול, עם נסיון של חמשת אלפים שנה.. כל מה שתטען כנגדו - יאמר לך 'יש לחלק', ו'יש לי ראייה' ו'יש לי סייעתא' וכו'.

מעשה דחושים בן דן

בגמרא מסכת סוטה (יג.) מובא מעשה מפורסם, כשהביאו ממצרים את יעקב אבינו ע"ה כדי לקבור אותו במערת המכפלה, אחרי כל המסע הגדול שכולם באים ממצרים, מסע כבד מאוד, 'אתא עשו קא מעכב', הגיע ה'יצר הרע' - הוא עשו (ע' תיקון דקל"ט סע"ב) - והתחיל לעכב. יש לו 'תלונות'. שאלו אותו: 'מה אתה רוצה?'. אמר להם: 'ממרא קרית הארבע היא חברון' (בראשית לה כז), מה הטעם שהיא נקראת 'קרית ארבע'? מפני שיש שם ארבע זוגות שקבורים שם, זוג ראשון: אדם וחווה. זוג שני: אברהם ושרה. זוג שלישי: יצחק ורבקה. זוג רביעי: יעקב ולאה. אלה הם הארבעה זוגות. אמר להם עשו: 'יש לי טענה, הרי יעקב קבר את לאה, ונשאר רק את המקום האחרון, וזה נשאר בשבילי. יעקב היה לו זכות והוא נתן אותה ללאה אשתו. לכן אני צריך להיקבר כאן אחרי אריכות ימי ושנותי!'. השיבו לו האחים, המשפחה: 'זבינתה!', הרי אתה מכרת את הקרקע ואת הנחלה ואת הבכורה. הכל שייך רק ליעקב. התחיל עשו להיות 'למדן', אמר להו, 'נהי דביני בכירותא, פשיטותא מי זביני?!', אמנם נכון הוא הדבר שמכרתי את הבכורה שלי, אני לא חולק על זה, אבל פשיטותא, סוף כל סוף אני אח רגיל, לא בכור, ובתורת אח רגיל כאחד האחים היורשים גם לי מגיע חלק!

התחילו להתווכח. ולבינתיים, יעקב אבינו ע"ה מושלך בחמה. והאחים נכנסים לוויכוח עם עשו. אמרו לו: 'גם את החלק הזה מכרת!'. אמר להם: 'הבו לי איגרתא!'. אתם אומרים שמכרתי לאביכם, תביאו שטר! אמרו לו: 'איגרתא בארעא דמצרים הוא!'. את השטר לא הבאנו איתנו, השארנו את זה במצרים. אמר להם: 'בסדר, יש לי זמן.. תלכו למצרים ואני אחכה לכם כמה שצריך, שבוע שבועיים.. יש לי הרבה זמן..'. ראו האחים שיש כאן 'עסק ביש', אמרו: 'מאן ניזל?', מי ילך למצרים להביא את השטר מכירה, 'ניזיל נפתלי', נפתלי ילך ויביא את השטר 'דקליל כי איילתא', הוא קל ברגליו מהיר ורץ כמו צבי ואיילה, כמו שנאמר 'נפתלי איילה שלוחה' (בראשית מט כא), הוא קל ברגליו, וירוצן מהר למצרים ויביא את ה'איגרת', את ה'שטר', וכך אנחנו ננצח את עשו שמתעקש בטענות על המכירה. אמרו לנפתלי: 'רוץ מהר למצרים ותביא את השטר, וכך נסיים את כל הוויכוח הזה עם עשו!'.
מספרת הגמרא, "חושנים בריה דדן תמן הוה", הבן של דן בן יעקב, נכדו של יעקב, הוא היה בין המשתתפים בלוויה, "ויקירן ליה אודניה", היה חרש, לא היה שומע טוב, "אמר להו: מאי האי?", הוא עומד שם, לא שומע, רואה אותם שהם מדברים, אבל הוא לא מבין מה הוויכוח בניהם, מה הוא רואה? הוא רואה את סבא שלו יעקב אבינו ע"ה מונח על המיטה תחת החמה, כיון שעשו מונע ממנו להכנס. הוא שואל 'מה קורה כאן?!', (וכי עשו רוצה להספיד?..), "ואמרו ליה: קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים", עשו מעכב עד שיביאו את השטר של המכירה ממצרים, ושלחו את נפתלי שירוצן בזריזות ויביא את השטר ממצרים. "אמר להו: ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון!?", עד שנפתלי ילך ויחזור, הגם שהוא רץ כצבי, יקח לו כמה שעות, ובזמן הזה יהא אבי אבא, יעקב אבינו ע"ה, מוטל בבזיון?! "שקל קולפא מחייה ארישיה", לקח איזה מקל ונתן לעשו מכה

אחת על ראשו, "נתרן עיניה" נשרו העיניים שלו "ונפלו אכרעא דיעקב", ונפלו על רגליו של יעקב. (עד כאן מה שנצרך לעניינו).

מה הטעם שישאר האחים לא הרגו את עשו?

ושואלים המפרשים קושיא גדולה, הרי מי היו הבנים של יעקב אבינו ע"ה? כולם קדושי עליון, כולם גיבורים, יהודה שנתן שאגה אחת וכל מצרים נודעזעה ורעדה (ע' בראשית רבה פר' צג ס' ז). 'גור אריה יהודה' (בראשית מט ט). גם 'יוסף' ובניו אפרים ומנשה 'בכור שורו' (דברים לג יז). וכי הם היו מפחדים מעשו? יקום יהודה כאריה ויתן שאגה אחת והר שעייר יבקע! מי יעכב בידו?! אבל הם מפלפלים ומתווכחים איתו.. רק חושים החרש הוא לבדו שקיבל גבורה כארי להכות אותו, והשאר כולם יושבים ושותקים, מה הטעם בזה?!

כוחו של 'הרגל'

והתירוץ הוא - כך ראיתי ביאור נפלא של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מהדו"ח) - שעל ידי הוויכוח עם עשו נכנסו הם למהלך של 'רגילות'. ברגע הראשון, גם הם לבם רתח, אבל הם אמרו לעצמם: 'אנחנו ננצח אותו בטענות! מה הוא טוען - אנחנו נטען כנגדו, ונסתור את הטענה שלו, ונסיים את זה כמה שיותר מהר!'. אבל בינתיים התרגלו למצב שיעקב מושלך בבזיון בחמה. אבל חושים שהיה חרש, הוא לא שמע כלום, הוא לא התרגל למצב הזה, הוא עומד וכל רגע ורגע הדם שלו רותח ומבעבע על שסבו מוטל בבזיון בחמה, עד ששאל אותם: 'מה קורה כאן?', סיפרו לו, והוא מיד קם ונתן לו את המכה וחסל אותו. וזה יסוד גדול במלחמת היצר. 'עשו' זה 'יצר הרע' (ע' תיקון' דקל"ט סע"ב). דרכו של היצר היא בדיוק באותו מהלך. הוא בא לאדם עם נסיון, עם עבירה, והאדם באמת רוצה לנצח אותו, אומר לעצמו: 'אני יכול לענות לו', אבל בינתיים הוא מתקרר. צריכים להיות עם עשו הוא

השטן (ע' תיקו"ז שם) הוא יצר הרע (ב"ב טז.) בדיוק כמו שהתנהג איתו חושים בן דן. כמו 'חרש', 'לא שומע' כלום. יש לי מקל ואתן לך על הראש. זה מה שאני יודע. זה השפה שצריך לדבר איתו.

לשמור על צלם 'אדם'

הגמרא (שבת קנא:) אומרת: 'אין חיה רעה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה'. חיה רעה לא תתקוף אדם, (לא 'דב' לא 'אריה' ולא 'זאב'), כשהקב"ה ברא את האדם, עשה שמוראו של האדם יפול על כל חיית השדה, 'ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים' (בראשית ט ב), 'יהיה להם פחד מהאדם, בתנאי שהאדם 'אדם'. שהוא לא הפסיד את המציאות האמיתית של 'אדם', שהוא 'אדם שלם', שהוא לא פגם, שכולו קדוש וטהור. 'אדם' כזה יש מורא ופחד על החיות ממנו, גם 'חיות טרף'. אבל אם האדם הזה הוא חלילה 'בהמה' בצורת 'אדם' [וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ט (פרשת ויחי תשע"ט, עמוד ח בהערה) מדברי מהר"ל זצ"ל, ובקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק כג (פרשת שמיני תשע"ט עמוד ח), ועוד שם חלק כד (פרשת תזריע תשע"ט, עמוד ז ובהערה ג). ע"ש], ה'אריה' רואה לפניו 'חמור', וזה 'טרף קל' בשבילו. הוא לא רואה 'אדם'.

מעשה בזה על בעל החידושי הרי"ם

ויש הרבה עובדות מעשים מפורסמים בזה. על הגאון בעל 'חידושי הרי"ם' (נפטר לפני כמאה שנה)¹ מספרים שפעם נסעו איתו ב'עגלה'

¹ 'שיותי ה' לנגדי תמיד'

מספרים עליו שפעם נסעו איתו בעגלה, ובאחד ה'מדרונות' של ההרים ה'עגלון' איבד את השליטה על הסוסים, והם התחילו לדהור, (מצב סכנה נורא

ב'כרכרה' בימות החורף ב'יערות' בחו"ל, ב'וארשא', ובדרך ה'עגלון' עוצר את העגלה וכולו 'חיות כסיד', פונה אל החידושי הרי"ם: 'סכנת נפשות! משלחת מלאכים רעים מתקרבת ובאה!'. היה 'גדוד' של שלושים - ארבעים זאבים, בדהרה וביללה, ופניהם בזהירות.. אדם יתאר לעצמו, רק להיות 'צופה' מבחוץ, לא שמייעד ליפול לשיניהם.. ('זאב' בדרך כלל לא תוקף אדם. אבל כאשר הם מתלקטים ונעשים חבורה גדולה, ובפרט כאשר הם רעבים, הם תוקפים בני אדם). אמר לו הרב: 'הסר דאגה מלבך, אין לך מה לדאוג'. וכך היה. כשהתקרבו ה'זאבים' הללו, הוציא החידושי הרי"ם את ראשו מה'כרכרה', הרים את ה'כובע' שלו ('ספודיק'), וראו את כל פניו, את ה'מצח' שלו, ומיד עשו סיבוב אחורנית וברחו כולם. כיון שהיה 'אדם שלם' שלא קלקל ולא פגם, וממילא אימתו מוטלת על כל הבריאה כולה.

ה' יעזרנו לקיים מצוה זו 'קדושים תהיו' על הצד היותר טוב, הבא לקדש וליטהר מסייעין אותו. ה' יהיה בעזרנו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

ואיום), ופני כולם החווירו בבהלה, (כל אחד עושה לבדו 'יודיו הגדול' של רבינו נסים גאון, מי יודע אולי זה הרגעים האחרונים של ימיו), והחידושי הרי"ם ישב שליו ורגוע על מקומו, וארע נס וניצלו. לאחר מכן שאלו אותו: 'איך זה שלא פחדת כלל?!'. אמר להם: 'כשיש לאדם פחד מבוראו - זה משקיט ומבטל כל הפחדים האחרים!'. אדם שהוא כל הזמן בפחד מה' יתברך, 'שויתי ה' לנגדי תמיד', (לא מספיק שזה כתוב על הארון קודש.. 'שויתי ה' לנגדי תמיד' צריך להיות בתוך הראש), תמיד ההרגשה היא 'אני עומד לפני מלך, שהוא רואה ושומע אותי, ורואה מה שאני חושב בתוך ראשי', ממילא ההרגשה היא אחרת. כל הפחדים שיש בעולם לא יעלו ולא יורידו לו כלל.

חידו"ת לפרשת קדושים

א. בענין לא תעמוד על דם רעך

ויקרא (י"ט ט"ז): "לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך אני ה'", ועיין בספרא ופירוש רש"י ז"ל שם.

ובתב הרמב"ם ז"ל בספר המצוות (לאוין רצ"ז): "שהזהירנו מלהתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת מות או ההפסד ויהיה לנו יכולת להצילו, כמו שיהיה טובע במים ואנחנו נדע לשחות ונוכל להצילו, או יהיה גוי משתדל להרגו ונוכל לבטל מחשבתו או לדחות ממנו נזקו, ובאה האזהרה באומרו לא תעמוד על דם רעך, וכבר אמרו שמי שיכבוש עדות תכללהו גם כן בזאת האזהרה כי הוא רואה ממון חבירו אבד והוא יכול להחזירו אליו באומרו האמת, וכבר בא בזה הענין גם כן אם לא יגיד ונשא עונו, ולשון הספרי מנין שאם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך, ומנין שאם ראית אותו טובע בנהר או חיות או לסטים באים עליו שאתה חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך".

ומבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דאזהרה זו של לא תעמוד על דם רעך כוללת שלא רק שלא נתרשל מהצלת החיים של רעו, אלא גם שיש לו להזהר ולהציל **ממון** רעו מנזק ואיבוד, ושמעתי לבאר דדרשו להא נמי מקרא דלא תעמוד על "דם" רעך, דהוא מלשון דמים דהיינו ממון.

וראיית לרבינו הכהן הגדול זצ"ל בספרו חפץ חיים הלכות רכילות (כלל ט') באר מים חיים אות א' שכתב: "לאו דלא תעמוד על דם רעך כולל עניני ממון נמי וכו', ועיין היטב בספר המצוות (הנ"ל) ותמצא מבואר כדברינו דזה לשונו שם: "שהזהירנו מלהתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת מות או ההפסד ויהיה לנו יכולת להצילו, כמו שיהיה טובע במים ואנחנו נדע לשחות ונוכל להצילו וכו', ע"ש, ובתיבת "או ההפסד" כוונת הרמב"ם ז"ל בודאי להפסד ממון וכמו שהביא שם לבסוף בשם הספרא ומפשטות לשונו משמע דכלל בחד גוונא בין שהיה לו לו הפסד ונוכל להצילו מן ההפסד או להתצילו שלא יבוא לידי הפסד" עכ"ל.

ואבן דבריו אמיתיים כדרכו ז"ל דשיטת הרמב"ם ז"ל בספר המצוות דלאו דלא תעמוד על דם רעך כולל גם עניני ממון וכמו שכתב שם: "וכבר אמרו שמי שיכבוש עדות תכללהו גם כן בזאת האזהרה כי הוא רואה ממון חבירו אבד והוא יכול להחזירו אליו באומרו האמת" וזה כאשר כתב רבינו החפץ חיים ז"ל.

אבל הראיה שהביא לזה מלשון הרמב"ם ז"ל שכתב "או ההפסד", בעניותי איני מבין, דהמעין יראה שלא נתכוין הרמב"ם ז"ל בתיבה זו להפסד **ממון**, אלא קאי על סכנת הפסד **גופו** ואיבודו, וכמו שהביא הדוגמא שטובע במים או שגוי עומד להורגו, ולפי דרכו של רבינו הגדול ז"ל אין סדר בדברי הרמב"ם ז"ל שפתח בסכנת מות לגוף, ואחר כך דבר על הפסד ממון, ואחר כך הביא דוגמא לסכנת הגוף שטובע בנהר, ואחר כך המשיך בסכנת הגוף דגוי מבקש להמיתו, ואחר כך דיבר על שהפסד ממון גם הוא נכלל באזהרה זו ולכן לא יכבוש עדותו וכו', ואין הסדר מיושב, כמו שרואה המעיין, ואין כן דרכו של הרמב"ם ז"ל.

ובעניותי ברור אצלי שמה שהתכוין הרמב"ם ז"ל שכתב "או ההפסד", היינו הפסד גופו, וכשם דבסיפא של דבריו גבי גוי המשתדל להרגו כתב תרתי: "ונוכל לבטל מחשבתו או לדחות ממנו נזק" וכו' ושמ שתייהם ביחס להפסד גופו, כך גם ברישא דדבריו כשכתב "שהזהירו מלהתרשל בהצלת נפש אחד מישראל כשנראהו בסכנת מות או ההפסד ויהיה לנו יכולת להצילו", היינו הפסד גופו, וכאן לא דבר הרמב"ם ז"ל כלל מהפסדי ממון, והוא מוכרח לפי גירסת ספר המצוות המובאת בספר החינוך (מצוה רל"ז): "שלא נמנע מלהציל נפש מישראל כשנראהו בסכנת המיתה והאבדה ויהיה לנו יכולת להצילו בשום צד", וכן הוא בתרגומים החדשים לספר המצוות, ולשון זה מראה בעליל דמיירי בסכנת הגוף ולא בהפסד ממון, וכדכתיבנא בס"ד ודוק היטב.

ב. בענין לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך

ויקרא (י"ט ט"ז): "לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך אני ה'". **ומבואר** כי התורה סמכה ענין לאו דלשון הרע ללאו שלא יעמוד האדם על דם רעו, וכתב רבינו החזקוני ז"ל בפירושו שם: "לא תלך

רכיל בעמיך לא תעמוד על דם רעך, אילו נאמר ולא תעמוד בו"ו הייתי אומר שתי מצוות הן, עכשיו שכתוב לא בלא ו' על כרחינו שניהם מצוה אחת הן וכו', לא תלך רכיל, אבל אם שמעת עצה על חברך להרגו - לא תעמוד על דמו אלא הודע לו העצה".

ובזאת הובא שם בספר רבותינו בעלי התוספות על התורה בפירוש ריב"א ז"ל: "יש מפרשים לא תלך רכיל בעמך, אף על פי שהזהרתיך על לשון הרע לא תעמוד על דם רעך, שאם אמר לך אדם אחר שיהרגנו לא תעמוד עד שתודיע לו". ורבינו הגדול רבי חיים ן' עטר ז"ל בספרו אור החיים הקדוש ויקרא (שם) זכה לכוין לדברי רבותינו הראשונים ע"ש, ובחיבורי מנוחת שלום חי"ב (סימן פ"ג) כתבנו לבאר הדברים בס"ד.

ועוד נראה לפרש הסמיכות עם הנודע כי עון לשון הרע גורם שפיכות דמים הן לפרט והן לכלל, לפרט שהרי אמרו ערכין (ט"ו ב'): "במערבא אמרי לישנא תליתאי קטיל תליתאי, הורג לאומרו ולמקבלו ולאומרין עליו", ועיין בזה בחיבורי הדר יעקב ח"א (סימן כ"ה) וצרף לכאן.

לכלל גורם לשון הרע שפיכות דמים בהפסד וכשלון במלחמה, כדברות חז"ל במדרש תהלים (פ"ז ס"ז): "רבי יוסי ורבי יהושע בן לוי אמרו תינוקות שהיו בימי **שאול ושמואל** עד שלא הביאו שתי שערות היו דורשין את התורה מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא והיה דוד מתפלל עליהם שנאמר ואתה ה' תשמרם נטר אורייתא בליבהון, תצרנו מן הדור זו לעולם מן דרא דהוא חייב כלייה, ואחר כל השבח הזה היו הולכין למלחמה ונופלין על שהיו בהן דלטורין, אמר דוד רבונו של עולם מה שכינתך עושה בארץ בין המלשינים סלק שכינתך מביניהון רומה על השמים אלהים, אבל דורו של אחאב כלם עובדי עבודה זרה היו ועל ידי שלא היו בהם דלטורין היו יוצאין למלחמה ונוצחין ולא נהרג אחד מהם", והובא בביאור רבינו בחיי ז"ל לתורה (שמות ב' י"ד), ועיין מה שביאר בזה הגאון המובהק רבינו מאיר שמחה הכהן ז"ל בספרו המופלא משך חכמה שמות (י"ד כ"ט) ע"ש, ובחיבורי תורת יעקב (סימן ר"ז) וצרף לכאן.

ובך הם דברות קדשו הנוראים של רבינו הגדול בעל חפץ חיים זצ"ל בספרו שמירת הלשון ח"ב (פרק ד'): "העון המר של לשון הרע הוא מעורר את המקטרג הגדול על כלל ישראל, וזה גורם מיתה וחרבא וקטלא

בעלמא, וכלשון הזהר הקדוש ח"ב (דרס"ד ע"ב) אית רוחא חדא דקימא על כל אנון מארי דלישנא בישא, דכד מתערי בני נשא בלישנא בישא, או ההוא בר נש דמתערי בלישנא בישא, כדין אתער ההוא רוחא בישא מסאבא דלעילא ואיהו שארי על ההוא אתערותא דלישנא בישא, דשאריו בה בני נשא, ואיהו עאל לעילא וגרים בההוא אתעריו דלישנא בישא מותא וחרבא וקטלא בעלמא וכו'.

ומצינו בתורה שאם אחד גזל מחבירו תיקונו שישיב הגזלה לבעליו, ואם ציערו וביישו תיקונו שיפייסנו וימחול לו. אכן מי שמרגיל עצמו בזה החטא, בודאי נתעורר על ידו המקטרג הגדול לקטרג על העולם ומי יודע כמה בני אדם ירדו מנכסיהם על ידו, וכמה מתו על ידו, ואף שבדיני אדם לא נוכל להענישו על זה, אבל בדיני שמים חייב אפילו על גרמא כדאיתא בבבא קמא (נ"ה א' וק"ט א') עש"ה, בוודאי לא ינקה מזה. ועל כן השומר נפשו, ישמור את עצמו מזה מאד מאד. עכל"ק.

ומבואר באר היטב גודל הנזק והחרבן הבא לאחרים על ידי דיבור לשון הרע שמדבר האדם דבעטיו של נח"ש הוא דוא דיבור הלשון הרע בא לעולם חרב ומות ונפילה במלחמה וכו' רח"ל ורח"ל כנ"ל.

תענית (ו' ב'): "אמר רבי שמעון בן פזי אין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע שנאמר רוח צפון תחולל גשם ופנים נזעמים לשון סתר", ומצאתי לגאון שאגת אריה ז"ל בספרו גבורת ארי יומא (נ"ג ב') שכתב דבר נכון: "צריך טעם מפני מה הכהן גדול התפלל [בהיכל ביום הכיפורים] על גשמים יותר מכל דבר, ונראה לי משום דאמרינן שאין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע, ואמרינן לעיל (יומא מ"ד א') על מה הקטורת מכפרת - על לשון הרע, והשתא לבתר הקטורת קטורת שכיפר על עון לשון הרע שמעצרת גשמים, מתפלל על הגשמים" ודוק.

והיינו דסמך קרא לאו דלשון הרע לא תלך רכיל ללא תעמוד על דם רעך ללמדנו דרכילות ולשון הרע מביאה לידי דם רעו ויזהר שלא יגרוע ויביא זאת, דוק והרחב.

אחר שראינו כל זאת שעון לשון הרע מביא לעולם מות, וחרב, ועצירת גשמים וכו', תמה אני על עצמי כי ראיתי שרש"י ז"ל במסכת ערכין (ט"ז א') כתב: "הא דתני בגדי כהונה מכפרין - לאו עליה ידידה, אלא על

האחרים שנענשין על ידו, דבשפיכות דמים כתיב כי הדם הוא יחניף וגו', ובגילוי עריות כתיב ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה, אבל לשון הרע לא אשכחן דמיענשי ביה אחריני" עכ"ל.

ולפי כל האמור יש להבין מה נתכוין רש"י ז"ל באומרו: "לשון הרע לא אשכחן דמיענשי ביה אחריני", והא מצינו דנענשים ונענשים, וכמו שנתבאר באריכות וצ"ב.

ולומר שכוונת רש"י ז"ל דאין הכי נמי אחרים נענשים על לשון הרע, מכל מקום לא מצינו כן להדיא **במקראות התורה**, הוא דוחק, ולא תתורץ היטב שאלתו שם וצ"ב.

ג. בענין בעל לשון הרע אם יקום לתחיית המתים

ויקרא (י"ט ט"ז): "לא תלך רכיל בעמך, לא תעמד על דם רעך, אני ה'".

ובתב רבינו הגדול בעל חפץ חיים זצ"ל בספרו שמירת הלשון (שער התורה פרק א'): "הנה יש עוד תיקון כללי המיוחד לפגם לשון הרע, והוא לימוד התורה. כמו שאמרו במסכת ערכין (ט"ו ב') אמר רב חמא בן רבי חנינא, מה תקנתם של מספרי לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא יעסק בתורה, שנאמר "מרפא לשון עץ חיים". ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".

ומה שאמר הפסוק לשון "עץ חיים", משום ד"מות והחיים ביד לשון", ואם כן מי שמספר לשון הרע קנה לו המות הנצחי. לכך יעצו הכתוב, דמי שרוצה לרפאות את לשונו, יאכל מעץ החיים דהוא התורה, ואכל וחי לעולם, אך יורז את נפשו על כל פנים מכאן ולהבא להשמר מזה החטא, כדרך האדם שהכניס בשגגה לפיו סם הממית ועוסק ברפואות לזה, שאין לו לאכול עוד הסם הממית, ובאופן זה תועיל לו הרפואה על העבר" עכ"ל.

ומפורש בדברי רבינו החפץ חיים ז"ל שהמספר לשון הרע קנה לו המות הנצחי, ואם אני מבין נכון דברי קדשו ז"ל דהיינו שהמספר לשון הרע לא יקום לתחיית המתים רח"ל ורח"ל, ועיין עוד שם בשמירת הלשון (שער הזכירה פרק ח') וצ"ב לכאן.

ולפי הנראה מקור הדברים הנוראים הללו הם בדברי הרמב"ם ז"ל שבחיבורו הגדול הלכות תשובה (פ"ג ה"ו): "אלו הן שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים - המינים, והאפיקורסים, והכופרים בתורה, והכופרים בתחיית המתים, ובביאת הגואל, המורדים ומחטיאי הרבים, והפורשין מדרכי ציבור, והעושה עבירות ביד רמה בפרהסיא כיהויקים, והמוסרים, ומטילי אימה על הציבור שלא לשם שמים ושופכי דמים, ובעלי לשון הרע והמושך ערלתו" עכ"ל. ועיין בספר חפץ חיים (כלל א' ס"ו) ובאר מים חיים שם.

הרי מפורש באר היטב **שבעלי לשון הרע** נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים ואין להן חלק לעולם הבא, וכבר נודע מה שהסכימו כמעט כל חכמי ישראל, ש"עולם הבא" היינו "עולם תחיית המתים", וכמו שכתב בארוכה רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל בשער הגמול (ענין עולם הבא אות צ' דף קנ"ט), מהדורת בני היקר חו"ב רבי דוד אהרן הי"ו, ועיין בדברי רב סעדיה גאון ז"ל בפירושו לספר דניאל (ב' מ"ד. ז' כ"ה. י"ב י"ג) שהזכיר הרמב"ן שם (אות קכ"א), ובדברי הריטב"א ז"ל ראש השנה (ט"ז ב'), והר"ן ז"ל נדרים (ח' ב'), ורבינו בחיי ז"ל בביאורו לתורה במדבר (כ"ג י') ובארוכה שם דברים (ל' ט"ו) עש"ב, ורבינו עובדיה מברטנורה ז"ל סנהדרין (פ"י מ"א), ועיין בספר של"ה (בהקדמת תולדות אדם), ועוד לו שם (תורה שבכתב פרשת וישב אות ח' דקס"ד ע"ב), וביאור הגאון הנצי"ב ז"ל לספרי (פרשת שלח לך פסקא ו' דנ"ד רע"ב), ולדודי זקני בעל בן איש חי ז"ל בספרו בן יהוידע ברכות (נ"ז ב'), ועוד הרבה, ועיין ומה שכתבתי והבאתי בחיבורי אוצר ישעך (ס"ס מ"ב במילואים), ובחיבורי דרופתקי דאורייתא ח"א (סימן כ') ע"ש, ונתבאר במקומו בס"ד.

השתא דאתינן להכי דבעלי לשון הרע אין להן "חלק לעולם הבא", מינה נמי דהיינו שלא יקומו ויזכו "לתחיית המתים", והן הם דברי רבינו החפץ חיים ז"ל דהמספר לשון הרע קנה לעצמו "המות הנצחית" וכמשנ"ת ודוק.

ובפתיחה לספר חפץ חיים (חלק הלאוין אות ה') כה כתב: "והמספר לשון הרע עובר נמי בלאו ד"השומר לך פן תשכח את ה' אלהיך", שהוא אזהרה לגסי הרוח, כי כיון שהוא מלעיג ומתלוצץ על חבירו, מסתמא

הוא מחשיב את עצמו לחכם ולאיש באנשים, כי אילו היה מכיר את נגעי עצמו, לא היה מלעיג מחבירו, וידוע מאמר רז"ל שזון הגאווה קשה עד מאד, כדאיתא שם, שעבור זה אין עפרו ננער לתחיית המתים, והוא כעובד עבודה זרה, ושכינה מיללת עליו, והוא נקרא תועבה ע"ש, ובפרט אם בסיפור הזה של קלון חבירו הוא מכבד את עצמו, בודאי עובר בלאו זה, מלבד מה שכרתוהו רבותינו ז"ל ברוח קדשם מעולם הבא ואמרו המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא, והאריך בזה רבינו החפץ חיים בספרו שמירת הלשון (שער התבונה פרק י"ד) בענין זה שמידת הגאווה היא שמביאה את האדם לדבר רע על חבירו ולתת בו דופי עיין שם.

ובאמת ידוע ומפורסם דעון המר דלשון הרע שורשו בגאווה וגסות הרוח, עיין ערכין (ט"ז א'), וכן כתבו להדיא גם רבי חיים ויטאל ז"ל בספרו שערי קדושה ח"ב (ריש שער ד'): **"הגאווה היא שורש להרבה עבירות, וגורם להזיק לחבירו, ולשנאותו, ולדבר עליו לשון הרע וכאלה רבות",** ובספר קב הישר (פרק ז' דף ל"א): **"מידת הגאווה היא מידה גרועה, מרבה קטטה ושנאה, ולשון הרע, וכעס, ושקרים, וליצנות",** ובספר הקדוש מרפא לשון (עמוד ענה דרמ"ח ע"א) כתב: **"שתי מדות רעות הללו גסות הרוח ולשון הרע, המה שתי אחיות כשתי בנות לעלוקה, כי על שתיהם אמרו שנופל בגיהנם" עש"ב.**

ובספר שמירת הלשון (שער הזכירה ספ"ו) כתב: **"הגאווה היא על פי רוב הסיבה העיקרית ללשון הרע,** וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה ויבואר לקמן אי"ה", ומצאתי הדברים שם (שער התבונה פרק י"ד), ועיין בשערי תשובה (ש"א אות כ"ז), ועוד שם (ש"ג אות קע"ד, ואות קע"ה, ואות ר"ו) ע"ש, וכבר האריך בזה בדברים יקרים בספר כלי יקר על התורה ויקרא (י"ג ב') עיין בו, וגם עיין לכהן הגדול בעל התולדות ז"ל בספרו צפנת פנח על התורה (דשמ"א ע"ב, ודתי"ה ע"א, ודתי"ג ע"ב) שהאריך בזה בדברים נכוחים ע"ש, ועיין בזה בחיבורי גדולה תשובה (סימן ד') וצרף לכאן.

ולפי זה מובן נמי עונשו הנורא של בעל לשון הרע שאינו קם לתחיית המתים והוא מסיבת אזהרה לגסי הרוח שכל המתגאה אין עפרו ננער לתחיית המתים וכו', ואכן כבר הפליגו מאוד רז"ל בחומר עון גסות הרוח ועונשו וכאומרם במדרש אותיות רבי עקיבא (נוסח א אות ח'): **"הקב"ה מרחיק את שכינתו מכל גבהי הלב, וכולן נחשבים לפניו כתועבה, מכאן**

מצינו שכל מי שיש בו גסות הרוח כאלו עובד עבודה זרה, ולא עוד אלא שמעלה עליו הכתוב כאלו בנה במה בלבו ומקטיר עליו קטורת לעבודה זרה, ומלמד שאפילו יש בו צדקה וגמילות חסדים כאברהם אבינו שקנה בצדקה שמים וארץ ועולם הזה ועולם הבא ויש בו גסות הרוח לא ינקה מדינה של גיהנם, וכו', ומלמד שאפילו יש בו תורה וחכמה כמשה רבינו ע"ה שקבל תורה מיד ליד, ויש בו גסות הרוח לא ינקה מדינה של גיהנם וכו', ומלמד שאין מסתכל הקב"ה במי שיש בו גסות הרוח כמי שאינו מסתכל באדם שהוא שונא לו מנעוריו, שאין שונא להקב"ה אלא מי שיש בו גסות הרוח, ואין אוהבו אלא מי שאין בו גסות הרוח, ומהו וגבה ממרחק יידע שני יודי"ן למה, מלמד שאמר הקב"ה כל אדם שיש בו גסות הרוח מעלה אני עליו כאלו מקללני בשני עולמות שאין שני יודין הללו אלא אחד בעולם הזה ואחד לעולם הבא" וע"ש. רח"ל ורח"ל.

ועבשיו מצאתי לרבינו החפץ חיים ז"ל שם בספרו שמירת הלשון ח"ב (פרק ט') שכה כתב: "ואף בעל לשון הרע הוא כן כשיתפרסם לאנשים טבעו הרע, הכל ישנאוהו וישמרו עצמם ממנו, פן יעשם לבז ולחרפה. וגם לעתיד לבוא, אפילו כשיזכה לקום בתחיית המתים, יהיה כאלם ממש, לא יפתח פיו, וכמו שאמרו חז"ל (דברים רבה פ"ו) עתיד הקב"ה לחתוך לשונם של בעלי לשון הרע, שנאמר יכרת ה' כל שפתי חלקות, לשון מדברת גדלות, וכוונתם היא לעת התחייה.

ומי יוכל לשער גדל צערו של האיש ההוא ובזיונו לנצח, שאז ידעו הכל טבעו של האיש ההוא, שהיה איש רע מעללים, ובשפתיו החלקלקות היה מטיל שנאה בין איש לרעהו, וכמו שאמר הכתוב בקהלת (י"ב י"ג), "סוף דבר הכל נשמע", ותרגם בתרגום, כל עובדי בני עלמא עתידין דיתפרסמון וכו' ע"ש, ועל כן בא עליו העונש הזה, שכל אנשים קמו בחיותן ובדבורם בשלמות כמאז, וזה האיש כאלם ממש. מכל זה יוכל האדם להתבונן חומר העון, שהוא נוגע לנפשו בזה ובבא". ועוד עיין שם (פרק ל') ובספרו זכור חמרים (פרק ז') ודוק.

ולכאורה הדברים צ"ב, שכאן רבינו החפץ חיים ז"ל כותב להדיא שבעל לשון הרע אכן זוכה לקום לעת התחייה, אלא שיענש שיהיה אז אלם ממש לא יפתח פיו, וכל שאר האנשים שזכו וקמו לתחיית המתים בחיותן ובדבורם בשלמות והמספר לשון הרע יהיה כאלם ממש, ולכאורה

זה אינו כמבואר לעיל שבעל לשון הרע אינו זוכה כלל ועיקר לקום לתחיית המתים, וצ"ב.

וראי'י לנכון לחתום המאמר בהבאת דברות קדשו של רבינו החפץ חיים ז"ל (בסוף הקדמת ספרו בהגהה) והם דברים גדולים ורמים מעודדי הנפשות הנכאבות מחטאי הלשון העצומים: "עוד ימצא תועלת גדולה מלימוד ענינים אלו [הלכות לשון הרע], שעל ידי זה לא יהיה דבר זה בעיניו כהפקר, ואז ח"ו אפילו אם יהיה נכשל בזה לפרקים, **איננו בכלל בעלי לשון הרע**, שאמרו עליו חז"ל ששקול כנגד שלשת עונות החמורות, ואינם מקבלין פני שכינה, וכיוצא בזה מעונשים החמורים, וכמו שמוכח מדברי רבינו יונה בספר שערי תשובה ומדברי הכסף משנה על הרמב"ם הלכות דעות (פ"ז ה"א), רק כשאר לאו דעלמא. גם על ידי זה ידע בנפשו שחטא לפני ה', וכמו שאמר הכתוב "הנני נשפט אותך על אמריך לא חטאתי", ויראה לפייס את חבריו עבור זה, או לפחות שלא לדבר עליו עוד הפעם, מה שאין כן אם ישליך, חס ושלום, את הדבר אחר גוו, ואינו חושבו לעון כלל" עכ"ל ק.

חרי לנו פתח תקוה נכבד מאוד, שבלימוד הלכות לשון הרע וההתעסקות בלימוד המוסר המתייחס לחטאי הלשון החמורים, הפקיע האדם עצמו מהשם האיום והנורא "בעל לשון הרע", ואף אם לפרקים נכשל בחטאי הלשון, אינו אלא כעובר על לאו בעלמא, אבל אינו נדון בעונשים החמורים האמורים על בעל לשון הרע, וכמו שהאיר עינינו רבינו מאיר עיני ישראל הכהן הגדול זיע"א ובזה מילט נפשנו והצילה מרדת שחת, והבא לטהר מסייעין בידו אמן.